

Vejleder- kompasset

Leder til dine kompetencer
som oplæringsvejleder

Erhvervs-
uddannelsers
struktur og
indhold

Lærings-
teori

OPLÆRINGSSTEDET

Fagets
faglighed

Didaktik i
oplærings-
praksis

Hvorfor har FOA udviklet Vejlederkompasset?

FOA har udviklet Vejlederkompasset, for at du som oplæringsvejleder får et sprog for den professionelle opgave, du varetager, når du støtter eleven gennem sin uddannelse.

Kompasset er valgt som metafor, fordi det viser, hvad du skal navigere efter, udover dit fags kompetenceområder, som du altid har som baggrund for dine vejledningsmæssige tiltag.

Et kompas er netop et redskab, som viser retning og er nyttigt, når man skal orientere sig i et felt. Feltet er i denne sammenhæng - din vejlederpraksis på arbejdspladsen.

Kompassets dele – hvad betyder de?

Stjernetæppet som kompasset hviler på, betyder at oplæringsvejlederen er en vigtig person i elevens uddannelse. Du understøtter, at eleven gennemfører sin uddannelse. Det er en stor og vigtig opgave, som kræver særlige kompetencer og ikke mindst en tilgang til andre, der er svær at beskrive. Derfor er det ikke alle, der kan være professionelle vejledere. Hver eneste elev der gennemfører uddannelsen, gør det, fordi de blandt andet har mødt en dygtig vejleder, de husker tilbage på. Derfor er I stjerner – og skal anerkendes som stjerner.

Vejlederkompassets fire store nåle viser hvilke teoretiske retninger, du skal orientere dig imod og gøre brug af, når du er i en vejledningssituation.

'Fagets faglighed' har du altid med dig.

Det er fagets kompetenceområder, som er konteksten, hvori vejledningen foregår.

'Læringsteori' er det perspektiv du har, eller de briller du tager på, for at forstå hvordan eleven opnår viden og færdigheder. Generelt

sætter læringsteorier fokus på, hvordan læring sker i eleven, og hvilke vilkår der skal være til stede, for at læringen finder sted.

Læringsteori hænger tæt sammen med nålen 'Didaktik i oplæringspraksis'.

Sammenhæng mellem læringsteori og didaktik består i, at du som vejleder bedre forstår, hvordan læring opstår, og dermed kan du blive bedre til at tilrettelægge et målrettet læringsforløb.

'Didaktik i oplæringspraksis' sætter fokus på vilkårene for læring. Det handler om, de overvejelser du gør, når du planlægger, tilrettelægger, gennemfører og evaluerer vejledningen for at opnå, de mål I har sat.

Didaktik leder derfor opmærksomheden hen på dine refleksioner over formål, indhold, metode og evaluering af en praksissituation, som er genstand for læring hos eleven.

'Erhvervsuddannelsernes struktur og indhold' er den sidste nål, som indbefatter nyttig viden om, hvor eleven befinder sig i uddannelsesforløbet. Det er beskrevet i uddannelsesordninger og bekendtgørelser. Her kan du finde opbygningen af uddannelsen og hvilke mål, som eleven skal udvikle i den oplæringsperiode, hvor du møder ham eller hende, men også hvad eleven har med sig af forudsætninger fra tidligere skole- og oplæringsforløb.

'Oplæringsstedet' er nævnt i kompassets midte, og er de rammer, som elevens kompetenceudvikling foregår i. Det handler fx om, hvad der kan tilbydes af relevante læringsaktiviteter, om de tilstedeværende vejlederkompetencer og en forståelse af, at arbejdspladsen også er et læringssted.

De fire små pink kompasnåle skal illustrere værdier, som oplæringsstedet skal have som afsæt for at være godt. Det er fx, at alle elever mødes med åbenhed, nysgerrighed og vilje til at skabe læringsmuligheder, der giver eleven optimale forhold for at nå periodens mål.

En gældende værdi kan også være bevidste valg om at vejledere kompetenceudvikles gennem vejlederuddannelse, og at der er opbakning til organisering af vejledningsindsatsen på arbejdspladsen.

Eksempel på anvendelse af kompasnål 'Fagets faglighed'

Denne kompasnål skal vidne om, hvilken viden og hvilke færdigheder det pågældende fagområde, er kendetegnet ved. Det er den faglighed, du som oplæringsvejleder så at sige 'står på'. Det er de kompetenceområder, du selv har fået gennem uddannelsen og den faglige erfaring du sidenhen har udviklet.

Stedets faglige muligheder skal selvfølgelig være relevante for den erhvervsuddannelse, eleven er i gang med. Eleven skal eksempelvis kunne se, at oplæringsstedet kan tilbyde meningsfulde opgaver i at udføre personlig hygiejne, når man skal være social- og sundhedshjælper, eller at eleven kan lære at skabe overblik over bygninger mhp. at lave planer for vedligeholdelse og drift, når man uddanner sig til ejendomsservicetekniker.

Eksempel på anvendelse af kompasnål 'Læringsteori'

Kompasnålen peger på, hvilke læringsteorier som kan bringes i spil, for at elevens læring finder sted.

Generelt hjælper læringsteorier til at forstå, hvordan læring sker kognitivt, og hvilke forudsætninger der skal være til stede for, at eleven har mulighed for at lære.

Læringsteorier sætter fokus på, hvor vigtigt det er for læringen, at eleven får mulighed for at indgå i de kollegiale fællesskaber [fx Etienne Wengers teori om praksisfællesskaber], hvilken kommunikation der er relevant i situationen [fx Carl Rogers teori om aktiv lytning], hvilke psykologiske forhold som skal være tilstede [fx Jack Mezirows *teori om transformativ læring og identitet*], hvordan en elev lærer bedst [fx Honey og Mumfords *teori om læringsstile*] eller hvordan vejlederen kan trække på erfaringer, som eleven allerede har gjort tidligere i uddannelsesforløbet [fx Knus Illeris's læringstrekanter].

Når neurofysiologiassistenteleven eksempelvis skal lære at tage et EEG, kunne *teorien om læringsstile* være nyttig. Denne teori siger noget om, hvordan man lærer bedst. Fx lærer eleven bedst ved at høre om EEG?, ved at se hvordan EEG udføres?, eller ved at eleven har elektroderne i hånden og sætter dem på under vejledning?

Din viden om læringsstile betyder derfor, at I kan tale om, hvordan det falder mest naturligt for eleven at lære denne færdighed.

Et andet eksempel er, at du som vejleder ved, hvor hjælpsomt teorier om transferbegrebet kan være. En ambulancebehandlerelev skal fx kunne overføre eller bygge videre på skoleundervisningen om, hvordan man anlægger en iv-adgang, til nu hvor du møder eleven, kunne udføre handlingen i praksis. Du kan i denne situation hjælpe eleven til at oversætte eller transformere skoleundervisningen til den faktiske handling. Du hjælper hermed til at synliggøre, hvordan teori og praksis gensidigt relaterer sig til hinanden.

Eksempel på anvendelse af kompasnål 'Didaktik i oplæringspraksis'

Man kan groft sige, at mens læringsteori fokuserer på, hvordan læring sker, så sætter didaktik fokus på, hvordan man så gør. Denne sammenhæng illustreres fx i Hilde Hiim og Else HIPPES didaktiske relationsmodel.

Kompasnålen peger på de overvejelser, du som vejleder gør, når du fx vælger hvilken metode, der er mest oplagt, når din elev skal lære en specifik færdighed.

Endvidere handler didaktik også om, at der reflekteres over den udførte praktiske færdighed, og eventuelt om læringssituationen kunne foregå på en anden måde. Eleven får herefter mulighed for at udføre den samme færdighed på en ny og bedre måde, og bagefter mødes I igen og reflekterer over situationen. Der udføres dermed en bevidst før-, under- og eftervejledning.

Når serviceassistenteleven eksempelvis skal lære at anrette og servere mad og drikke for patienter ud fra faglige principper, så kan valg af metoden 'instruktion' være god [førvejledning]. Ved instruktionsmetoden viser du, hvordan en opdækning kan tage sig ud, og I anretter måske bakken sammen. Efter at opgaven er udført, evaluerer I, om der var noget der manglede eller kunne være mere hensigtsmæssigt i serveringsopgaven [eftervejledning].

Et andet eksempel der kræver didaktiske overvejelser, kan være at du har overværet portøraspiranten, der har lejret en patient på operationslejet. Efterfølgende reflekterer I over, hvordan lejringen var for patienten, kirurgen eller for begge. Kunne den eventuelt være bedre? Måske kunne kommunikationen i situationen have været mere betryggende, hvis eleven samtidig havde tydelig øjenkontakt til patienten?

Eksempel på anvendelse af kompasnål 'Erhvervsuddannelsernes struktur og indhold'

Erhvervsuddannelserne er alle opbygget som et uddannelseshierarki, der består af love, bekendtgørelser og uddannelsesordninger, der henviser til et niveau i systemet.

Det er derfor nødvendigt for oplæringsvejlederen, at vide på hvilket niveau i systemet eller hvor i uddannelsesforløbet, man møder sin elev.

Når man kender niveauet i uddannelsessystemet, ved man samtidig, hvor man kan få viden om mål for, hvad der forventes i oplæringsperioden, hvilke mål der skal nås på det givne tidspunkt og hvilket selvstændighedsniveau, der kræves af eleven.

Den pædagogiske assistentelev som du møder i første oplæringsperiode, skal fx have fokus på et mål, hvor eleven deltager med vejleder i en pædagogisk aktivitet, og i den sidste oplæringsperiode skal eleven selvstændigt kunne tilrettelægge, udføre og evaluere aktiviteten.

Med dit nødvendige kendskab til erhvervsuddannelsessystemet, skal du fx i din slutevaluering af eleven have øje for, hvilket selvstændighedsniveau der er påkrævet i den netop afsluttede periode.

Et andet eksempel er, at du som vejleder skal kende til fx opbygning af social- og sundhedsassistentuddannelsen, og at de forrige oplæringsperioder typisk er foregået i andre kontekster, som fx på hospital eller i psykiatri. I den aktuelle oplæringsperiode er det vigtigt at inddrage viden og færdigheder fra tidligere perioder, for at eleven kan opnå det krævede selvstændighedsniveau inden for eksempelvis kompetencemålet - at udføre medicin håndtering efter givne retningslinjer.

Værd at bemærke

Naturligvis skal de enkelte kompasnåle ikke ses isoleret. Pointen er, at de hænger meget tæt sammen. Du trækker i din vejledning på alle 4 dele. Nogle gange skal tyngden lægges på den ene nål, mens de tre andre vil træde i baggrunden.

Ligeledes vil de små pink kompasnåle altid gælde og være de bagvedliggende forudsætninger, du også har med, for at din vejledning til gavn for elevens oplæring lykkes i sidste ende.

Vejlederkompasset

I denne lille bog kan du som oplæringsvejleder få kendskab til vejlederkompasset og dets anvendelse.

Vejlederkompasset er udviklet af FOA, og det er FOAs håb at kompassets retningsgivende nåle, kan hjælpe til at synliggøre og sætte flere ord på de mange teoretiske og praktiske facetter, der skal varetages af dig som professionel oplæringsvejleder.

Vejlederkompasset skal også hjælpe til, at give dig argumenter på hånden til at synliggøre den vigtige vejlederrolle overfor kolleger og ledere.

Som professionel vejleder øges muligheden for, at eleverne oplever et godt uddannelsesforløb med mindre frafald.

Vi er så afhængige af at få uddannet tilstrækkelig mange kompetente, kommende kollegaer til gavn for de mennesker, som har brug for service, assistance, omsorg og pleje.